

drs. ir. A. Dreimuller
drs. A. van Hooren

restauratie

Meerjarenplan monumentenzorg

In het onlangs gepubliceerde Meerjarenplan Stadsvernieuwing (MPS) wordt een overzicht gegeven van het voorgenomen beleid, de behoefte aan stadsvernieuwing en de beschikbare financiële middelen voor de komende vijf jaar. In het meerjarenplan wordt ruime aandacht geschonken aan de monumentenzorg, met name aan de woonhuismonumenten. Uit het plan blijkt dat er, afgezien van werkgelegenheidsgelden, van de aangekondigde verhoging van de stadsvernieuwinguitgaven niets bij de monumentenzorg terecht zal komen. Ook zal de greep van het ministerie van VROM op de woonhuisrestauraties groter worden, nu de subsidies van WVC voor deze categorie in de stadsvernieuwingfondsen zullen worden gestort.

De behoefte van geld voor restauratie van woonhuismonumenten is in het verleden door Kuiper Compagnons uitgevoerd in het in opdracht van het ministerie van VROM geschreven rapport „Behoefte van Stadsvernieuwing”.

Door Kuiper Compagnons is de behoefte aan restauratiesubsidies op verschillende manieren bepaald. In de eerste plaats is vastgesteld, dat het in totaal gaat om het herstel van 30 000 woonhuismonumenten. De extra kosten die het gevolg zijn van het monumentale karakter van de panden worden op 200 000 gulden gemiddeld per woning geschat. De totale kosten bedragen dan zes miljard gulden.

Deze behoefte vormde het uitgangspunt voor de berekening van de jaarlijks benodigde restauratie-uitgaven. Daarbij is gebruik gemaakt van twee varianten. In de eerste variant werd uitgegaan van een produktieniveau, zoals dat in de begroting voor 1981 van het ministerie van VROM was vastgelegd. In die begroting werd uitgegaan van 1100 te herstellen woonhuismonumenten. Bij een dergelijk hersteltempo resteren er in het jaar 2000 nog 8000 te herstellen woonhuismonumenten. Er is geen rekening gehouden met het verdergaande verval van deze monumenten in de tijd waarin zij niet worden opge-

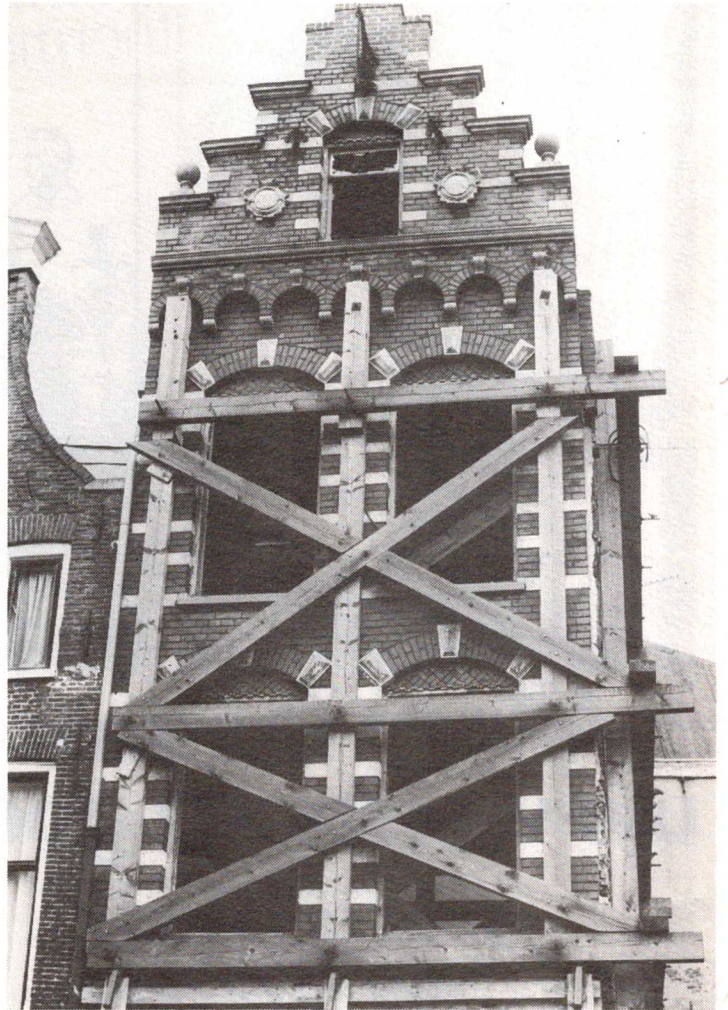
In de tweede variant werd uitgegaan van een volledig inlopen van de achterstand in de stadsvernieuwing voor het jaar 2000. Bij die berekening is ook rekening gehouden met de veroudering van dat deel van de monumenten, dat enige jaren moet wachten voordat met restauratie kan worden begonnen. Om dat doel te bereiken zouden er elk jaar 1500 monumenten moeten worden gerestaureerd.

Prioriteit

Met het meerjarenplan stadsvernieuwing wordt door de regering aan de stads- en dorpsvernieuwing hoge prioriteit gegeven. Weliswaar wordt niet de onder het vorige kabinet min of meer toegezegde verdubbeling van het budget bereikt, maar de verhoging ervan is toch aanzienlijk. Die verhoging gaat echter geheel aan de monumentenzorg voorbij. Het streefdoel in het meerjarenplan is het herstel van 800 woonhuismonumenten.

Dat ligt aanzienlijk onder zowel de eerste als de tweede variant van de behoefte van stadsvernieuwing (respectievelijk 1100 en 1500 panden per jaar). Het ligt ook een stuk onder het gemiddelde niveau van de afgelopen jaren, toen het aantal schommelde tussen de 1000 en 2000 panden per jaar.

Het aantal te restaureren panden zal tijdelijk, in 1984 en 1985, worden verhoogd tot 1000. Dat is mogelijk door het

beschikbaar komen van werkgelegenheidsgelden. De inzet van werkgelegenheidsgelden begint zo langzaam een vertrouwd verschijnsel te worden in de monumentenzorg. Er gaat geen jaar voorbij, of een aangekondigde verlaging van de restauratiesubsidies wordt gecompenseerd door een ad-hoc-toekenning van geld van het ministerie van Sociale Zaken.

Aan de ene kant is het verheugend te zien, dat de werkgelegenheidsargumenten een grote rol krijgen toebedeeld bij de politieke besluitvorming, maar aan de andere kant zou het beter zijn, als de erkenning van die argumenten zou leiden tot een structurele verhoging van het restauratiebudget. Nu verkeert iedereen elk jaar weer in onzekerheid hoeveel geld bij het ministerie van Sociale Zaken kan

worden gevonden voor de monumentenzorg.

Stadsvernieuwingsfondsen

Uit het meerjarenplan blijkt dat de integratie van de restauratie van woonhuismonumenten in het totaal van de stadsvernieuwing zich geleidelijk voortzet. Daarmee wordt ook de rol van het ministerie van VROM groter. De bijdragen van WVC voor de restauratie van woonhuismonumenten zal in 1985 worden gestort in de nieuw te vormen stadsvernieuwingsfondsen. Deze fondsen zullen zowel op gemeentelijk als op provinciaal niveau worden ingesteld.

De instelling van de stadsvernieuwingsfondsen vormt een onderdeel van de aangekondigde decentralisatie van de stadsvernieuwing. Voor de monumentenzorg betekent dit, dat de decentralisatie van een deel van haar activiteiten, namelijk de woonhuizen, zal verlopen volgens de algemene decentralisatie van de stadsvernieuwing, en dus grotendeels zal worden bepaald door het ministerie van VROM.

In het meerjarenplan wordt een uitgebreidere standpuntbepaling van de minister over de decentralisatie van de monumentenzorg aangekondigd voor medio 1983. Een snelle bekendmaking van dat standpunt zou inderdaad heel welkom zijn, aangezien er nu allerlei beslissingen over decentralisatie worden genomen, zonder dat er een duidelijk beleid is.

Politieke stellingname Rijksdienst Monumentenzorg in Jaarverslag 1982

Begin deze maand is het jaarverslag van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg over het jaar 1982 gepubliceerd. Ook dit jaar valt het verslag weer op door de klare taal waarin het is geschreven. Dit verslag beperkt zich niet tot het presenteren van resultaten en het weergeven van de discussies in de wereld van de monumentenzorg, maar neemt tevens een standpunt in.

Dat is heel verrassend aangezien het hier toch om een ambtelijke dienst handelt. Natuurlijk, de decentralisatie en de vraag of monumentenzorg moet worden ondergebracht bij het ministerie van VROM hebben ingrijpende gevolgen voor de Rijksdienst, niet in de laatste plaats in de personele sfeer. Dat is echter geen rechtvaardiging om op een zo duidelijke en uitgesproken politieke wijze aan de openbare discussie deel te nemen. Daar is de Minister voor. Hij bepaalt zijn standpunt, waarbij hij hooguit gebruik maakt van de adviezen van de ambtelijke dienst.

Aangezien de Rijksdienst over veel deskundigheid beschikt en deze alom wordt erkend, zal zijn mening een zware rol in de politieke discussie spelen. Een grotere rol dan waar de Rijksdienst gezien zijn positie recht op heeft. Bovendien hoeft de mening van de Rijksdienst niet alleen bepaald te zijn door wat goed is voor de monumentenzorg, maar ook door wat goed is voor de Rijksdienst. Alleen daarom al zou de Rijksdienst zich wat voorzichtiger en neutraler moeten opstellen bij haar deelname aan openbare politieke discussies.

Een voorbeeld is de overigens interessante informatie over de laatste kabinetsformatie. Zo bevestigt het jaarverslag het vermoeden dat tijdens die formatie overwogen is om monumentenzorg onder te brengen bij het ministerie van VROM. Volgens het jaarverslag is dat niet doorgegaan aangezien monumentenzorg „principieel als een onderdeel van het cultuurbeleid moet worden beoordeeld.”. Uiteraard is dit een bewering die de Rijksdienst, gezien de overige verschuivingen tijdens de formatie, niet hard kan maken. Vergeleken met het onderbrengen van Volksgezondheid bij het ministerie van CRM en Milieubeheer

bij het ministerie van VROM is de relatie monumentenzorg-ruimtelijke ordening zeer wel denkbaar. Het past ook in de opvatting dat monumentenzorg een bredere benadering vereist dan een hoofdzakelijk objectgerichte aanpak. Vreemd genoeg is deze mening ook te lezen in het jaarverslag.

Nee, kabinetsformaties en het samenstellen van portefeuilles worden lang niet alleen functioneel bepaald. Het gewicht dat een ministerie moet krijgen en door de toevoeging van een taak uiteindelijk krijgt is een belangrijk politiek onderhandelingspunt. Het niet onderbrengen van monumentenzorg bij VROM bevestigt daarom niet dat monumenten voornamelijk iets met cultuur te maken hebben.

Bovendien is cultuur iets dat wij dagelijks maken. Niet alleen kunstenaars zorgen daarvoor, maar bijvoorbeeld ook ontwerpers van gebouwen. Ech-

ter, het argument dat daarom de volkshuisvesting onder de C van Cultuur moet worden gebracht heeft nog niemand naar voren gebracht.

Waar de weerstand van de Rijksdienst dan ook vandaan komt om monumentenzorg onder te brengen bij VROM blijft onduidelijk. Het ministerie van WVC heeft monumentenzorg tot op heden vast kunnen houden. Vanaf het moment dat Schaefer met het voorstel tot integratie is gekomen, heeft het ministerie van VROM zich steeds de noden van vooral de woonhuismonumenten aangetrokken. Dit blijkt nog eens duidelijk uit de Meerjarenraming Stadsvernieuwing (zie hiernaast). Een dergelijke verschuiving die geen deel uitmaakt van een totaal beleid met betrekking tot de monumentenzorg kan, hoezeer ook gewenst, nooit echt goed zijn. Het is beter openlijk te beslissen of monumentenzorg nu wel of niet naar VROM gaat, dan om die overgang voor een deel onderhands te regelen. Een dergelijke langzame verschuiving scheurt het beleid ten aanzien van de verschillende categorieën uit elkaar, en belemmert een openbare discussie over de toekomst van de monumentenzorg.

